

Startnotitie DementTalent in Assen

Assen, 1 september 2025

1. Aanleiding

In 2012 is op Radio Kootwijk een start gemaakt met DementTalent. Vrijwilligerswerk door mensen met dementie. Langzaam maar zeker doen op veel plekken in Nederland steeds meer mensen met dementie vrijwilligerswerk in de samenleving. Uit die jarenlange praktijk, maar ook uit wetenschappelijk onderzoek door het Amsterdam UMC en een financieel economische analyse van PWC in opdracht van VWS blijkt op vele vlakken toegevoegde waarde. Mede daarom is de intentie is om in aanloop naar 2026 ook in Assen te starten met DementTalent.

Proces

Door ZonMw is een subsidie toegekend om een impuls te geven aan zinvolle activiteiten voor mensen met dementie. De subsidie is toegekend om uitvoering te geven aan het projectplan 'Verdere stappen naar een Dementie-inclusief Assen'. Belangrijke onderdelen van dit project zijn onder andere:

- meer voorlichting over dementie, onder andere via de nieuwe website www.dementie-assen.nl, voorlichtingsbijeenkomsten in wijkcentra, een nieuwe folderreeks;
- trainen van mantelzorgers van mensen met dementie;
- trainen van actieve vrijwilligers in wijkcentra;
- in kaart brengen van huidige en potentiële beweegmogelijkheden door mensen met dementie. Dit project loopt tot 15 december 2025.

Een belangrijk onderdeel van dit project is de introductie van DementTalent in Assen. Ruud Dirkse vervult de rol van kwartiermaker DementTalent in Assen Als eerste stap heeft Ruud gesprekken gevoerd met verschillende bestuurders en andere betrokkenen. Daarbij is gekeken naar reeds bestaande initiatieven rond vrijwilligerswerk door mensen met dementie en naar de gewenste ontwikkelrichting voor de komende jaren. Mede op basis van de input vanuit deze gesprekken is deze startnotitie geschreven. Deze startnotitie wordt besproken in een ronde-tafel-gesprek op 15 september, waar in ieder geval alle geïnterviewden voor zijn uitgenodigd.

Tijdens het rondetafelgesprek van 15 september verkennen we gezamenlijk in welke mate er gedeelde verantwoordelijkheid en/of ambities bestaan. De uitkomsten van dit gesprek bepalen de basis voor mogelijke vervolgstappen. Indien nodig kan er een tweede rondetafelgesprek worden georganiseerd, waarbij vooraf concrete voorbereidingspunten worden vastgesteld, zodat dit gesprek meer besluitvormend van aard is.

Tijdens het ronde-tafel-gesprek op 15 september staan de volgende vragen centraal:

1. Kan je je vinden in de lijnen zoals uitgezet in deze startnotitie; op welke punten is aanpassing wenselijk?

2. Wat kan jouw organisatie bijdragen aan de realisatie, bijvoorbeeld door menskracht of financiële middelen te beschikking te stellen?
3. Hoe bewaken we met elkaar het gezamenlijke en maatschappelijke belang; gaan we eigenaarschap dragen voor het veranderproces en doelstellingen?
4. Hoe voorkomen we dat DementTalent een tijdelijk project wordt?

2. Toegevoegde waarde van DementTalent

DementTalent kent op vele punten toegevoegde waarde. In deze startnotitie worden deze opgesplitst in kwaliteit van leven en financieel-economisch.

Kwaliteit van leven

Veel mensen met dementie trekken zich terug achter de voordeur. Initiatiefloosheid en faalangst spelen hier een grote rol in en zijn helaas kenmerken van het ziektebeeld. Mensen met dementie worden ook steeds afhankelijker van anderen. Veel mensen met dementie hebben moeite met deze afhankelijkheid en ook dit draagt bij aan dit terugtrekken uit de samenleving. Ook speelt hierbij een rol dat dingen beredeneren steeds lastiger wordt en mensen met dementie steeds meer op hun gevoel en emoties gaan functioneren.

Niet alleen bovengenoemde individuele factoren spelen een rol in het vaak buiten de samenleving staan van mensen met dementie, ook vanuit de samenleving als geheel wordt dit proces versterkt. Verenigingen die na de diagnosestelling mensen met dementie vragen niet meer te komen, werkgevers die bij mensen die nog werkzaam zijn als zij dementie krijgen overgaan tot ontslag, familieleden die regelmatig te beschermend zijn. Een niet altijd even juiste beeldvorming over dementie speelt hier een grote rol in. Ook rond 'prikkel's zijn er veel misverstanden. Jarenlang was het devies rond dementie: zo min mogelijk prikkel's. Inmiddels weten we uit onderzoek dat te weinig prikkel's zeker zo slecht is als teveel prikkel's en dat persoonlijke maatvoering nodig is. Ook mensen met dementie hebben prikkel's nodig om te kunnen functioneren.

Afgelopen jaren is er veel onderzoek gedaan naar DementTalent, in binnen- en buitenland. In Nederland zijn meerdere personen gepromoveerd of afgestudeerd op DementTalent. Er hebben tientallen gestructureerde evaluaties plaats gevonden van lokale DementTalent-projecten. Ook is door het Amsterdam UMC een groot onderzoek gedaan naar DementTalent. Uit dit onderzoek kwam als belangrijkste effect voor mensen met dementie naar voren, dat zij minder neuro psychiatrische symptomen (angst, apathie, depressie, agitatie) vertonen. Voor mantelzorgers kwam uit dit wetenschap onderzoek als belangrijkste conclusie naar voren dat zij zich emotioneel minder belast voelen en het langer volhouden. Ook in buitenlands onderzoek (bijvoorbeeld in Japan) worden vergelijkbare effecten waargenomen. Ook is het opvallend hoeveel mensen met dementie er in hun gehele functioneren fors op vooruit gaan als zij vrijwilligerswerk gaan doen en hoeveel 'lastig gedrag' als sneeuw voor de zon verdwijnt.

Dat meedoen aan de samenleving veel oplevert is niet alleen in onderzoek aangetoond, maar blijkt ook uit ervaringen rond andere ziektebeelden. Dat deelname aan de samenleving veel oplevert, is niet alleen wetenschappelijk aangetoond, maar blijkt ook uit ervaringen met andere groepen inwoners, zoals in Assen rond mensen met een GGZ-achtergrond. Gezien de toenemende vergrijzing en de groeiende zorgvraag is het van

belang om ook voor mensen met dementie ons actief in te zetten op inclusie en participatie. Mensen met dementie zijn in Assen nu wellicht de grootste groep die in belangrijke mate buiten de samenleving staat.

Financieel-economisch

DemenTalent heeft niet alleen impact op de kwaliteit van leven, ook heeft het invloed op de kosten die wij als samenleving momenteel maken rond dementie. Wij benoemen hier vier verschillende deelthema's: kosten dementiezorg, arbeidsmarkt, druk op mantelzorgers en waarde vrijwilligerswerk.

Nederland heeft de duurste dementiezorg van de hele wereld. Dit komt onder andere doordat mensen met dementie zowel eerder als vaker verhuizen naar een woonzorgcentrum/verpleeghuis. Maar ook de cultuur van het eerder genoemde 'beschermen en uit handen nemen' speelt hierbij een rol. Ook ons ingewikkelde zorgsysteem, met drie grote financieringsstromen (Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), Wet Langdurige Zorg (WLZ) en Zorgverzekeringswet (ZVW)) staat soms een meer integrale benadering van slim en kosteneffectief omgaan met dementie in de weg.

Zoals eerder in deze notitie aangegeven, heeft Price Waterhouse Coopers (PWC) in opdracht van VWS onderzoek gedaan naar de financieel economische effecten van DemenTalent. Uit dit onderzoek blijkt dat binnen alle domeinen (WMO, WLZ en ZVW) sprake is van lagere kosten, als één op de acht mensen met dementie vrijwilligerswerk gaan doen. Hierbij zijn de kosten voor organisatie en uitvoering van DemenTalent al verrekend. De grootste besparing komt door uitstel/afstel van duurdere zorg, met name in de WLZ.

De Stichting DemenTalent heeft deze landelijke businesscase doorgerekend naar de specifieke Assense situatie. Uit deze berekeningen komt naar voren de WLZ-kosten rond Dementie in Assen met 1,2 mln per jaar afnemen, als één op de acht mensen met dementie vrijwilligerswerk doen.

PWC geeft in de businesscase DemenTalent aan, dat door DemenTalent het beroep op met name individuele WMO-voorzieningen afneemt. De Gemeente Assen gaf in 2024 in totaal 41 mln uit aan individuele voorzieningen vanuit de WMO. De Gemeente Assen heeft (nog) geen zicht hoeveel hiervan dementie-gerelateerd is. Bij persoonsgerelateerde WMO-uitgaven gaat het ondermeer om huishoudelijke zorg, dagbesteding, individuele begeleiding, hulpmiddelen e.d. De verwachting op basis van ervaringen in andere gemeenten is dat rond de 10 % van alle Assense individuele WMO-uitgaven dementie-gerelateerd is, oftewel ongeveer 4 miljoen. Daarnaast zijn er ook voorliggende en collectieve WMO-uitgaven die dementiegerelateerd zijn, zoals welzijn, mantelzorgondersteuning, buurthuizen, Odensehuis, speciale projecten en voorzieningen.

Een ander aspect dat wij in dit deel van deze startnotitie graag benoemen is de arbeidsmarkt. Het aantal professionals in zorg- en welzijn stijgt niet mee met de grote groei van het aantal ouderen en het aantal mensen met dementie. Alleen al om die reden is er een noodzaak om de dementiezorg fors anders te organiseren. DementTalent kan een belangrijke bedrage leveren om meer ouderen goed te ondersteunen met minder professionals.

Vanwege deze ontwikkelingen op de arbeidsmarkt wordt de rol van familieleden, vrienden, burens en vrijwilligers in de dementiezorg steeds belangrijker. In dat kader is het eerder genoemde onderzoeksresultaat van het Amsterdam UMC naar DementTalent belangrijk: mantelzorgers voelen zich minder emotioneel belast en houden het langer vol.

Een laatste aspect dat wij in dit deel van deze startnotitie benoemen, is dat het vrijwilligerswerk dat mensen met dementie ook financieel economische waarde met zich meebrengt.

3. Omdenken en omhandelen

In Assen wonen op dit moment zo'n 1.400 mensen met dementie. Rond hen staan zo'n 4.000 familieleden en vrienden die gemiddeld 8 uur of meer ondersteuning en begeleiding bieden in de rol van mantelzorger. Ook zijn er in Assen naar verwachting rond de 2.000 professionals die zich een groot deel van hun werktijd bezig houden met de ondersteuning en begeleiding van mensen met dementie, net als een grote groep vrijwilligers bij zorg- en welzijnsorganisaties. Het aantal mensen met dementie gaat de komende decennia grofweg verdubbelen, ook in Assen. De prognoses van Alzheimer Nederland zijn voor Assen: in 2030 1.600 inwoners met dementie, in 2040 2.200 en in 2050 2.600.

De ervaring leert dat het proces van omdenken en omhandelen rond DementTalent niet onderschat moet worden. Gewoontes moeten doorbroken worden, geloof in mogelijkheden moet ontstaan, beeldvorming moet bijgesteld worden, etc. Stuk voor stuk processen op zich. DementTalent gaat mede gepaard met de emancipatie en empowerment van mensen met dementie. Ook van andere groepen weten we hoe lastig en tijdrovend dergelijke processen zijn.

Gezamenlijk een nieuwe visie om goede omgang met dementie uitdragen is dan ook een belangrijk uitgangspunt. Niet alleen als zorg- en welzijnsorganisaties en overheden, maar ook als samenleving als geheel. Dus ook verenigingen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en anderen. Vandaar ook de brede samenstelling van het eerste ronde-tafel-gesprek van 15 september.

Naast visie is communicatie bij dit omdenken en omhandelen een belangrijk aspect. Veel verhalen van mensen en organisaties over de mogelijkheden en de opbrengsten. In deze communicatie ook uitstralen dat het doen van vrijwilligerswerk door mensen echt kan. Laten zien en voelen dat dienstbaarheid voor anderen, juist ook voor mensen met dementie belangrijk is, zeker in combinatie met hun toenemende afhankelijkheid.

Dementie is een ernstig en langdurig ziektebeeld. Ervaringen elders in Nederland leren dat het mogelijk is om één op de acht mensen met dementie als vrijwilliger actief te krijgen. Voor Assen komt dat op dit moment neer op een kleine 200 mensen.

Landelijke ontwikkelingen

In de Nationale Dementiestrategie 2021-2030, die door de Tweede Kamer is vastgesteld, neemt DementTalent een belangrijke plaats in. Zorgen dat mensen met dementie meedoen aan de samenleving. In 2023 is daarom een landelijke Stichting DementTalent opgericht, die door het ministerie van VWS gesubsidieerd wordt. Recentelijk is deze subsidie met enkele jaren verlengd. Het aanjagen en ondersteunen van het hiervoor geschetste veranderproces is een belangrijke doelstelling van de landelijke Stichting en van de VWS-subsidie. Lokale en regionale ontwikkelingen worden lokaal/regionaal georganiseerd en gefinancierd.

De Stichting DementTalent heeft de afgelopen periode een ondersteuningspakket ontwikkeld lokale ontwikkelingen te ondersteunen, met als bouwstenen:

1. Er is een landelijke platform ontwikkeld waar vraag en aanbod rond vrijwilligerswerk elkaar kunnen vinden, met lokale landingspagina's.
2. Er is een 2-jarige leergang ontwikkeld voor DementTalent-specialisten.
3. Uitwisseling tussen actieve regio's.
4. Meedenken over lokale communicatie en samenhang lokale en landelijke communicatie bewaken.

4. Kansen in Assen

In de individuele gesprekken die Ruud Dirkse in zijn rol als kwartiermaker in Assen de afgelopen twee maanden gevoerd heeft, blijkt veel draagvlak om aan de slag te gaan met DementTalent. Alle vier de verkende ontwikkellijnen worden onderschreven:

1. Mensen met dementie op individuele basis bemiddelen naar vrijwilligerswerk in de samenleving, bij verenigingen, maatschappelijke organisaties en bedrijven.
2. Starten van initiatieven waar mensen met dementie groepsgewijs aan de slag gaan: bijvoorbeeld rond opknappen oude gebouwen of groen- en natuuronderhoud.
3. Stimuleren van ‘bedrijfjes’ met mensen met dementie als voornaamste werknemer (koffiecorner, catering, hovenier, bonbonnerie e.d.).
4. Bestaande vrijwilligers bij verenigingen behouden, ook na start van het dementieproces bij betrokkene (niet meer ‘wegkijken’ maar ‘omarmen’).

In vrijwel alle gesprekken kwam naar voren dat er veel kansen liggen rond Assense bedrijven en dat het zeker zinvol is om dat verder te verkennen. Er zijn in Assen meerdere initiatieven waarbij ‘maatschappelijk ondernemen’ centraal staat. Hierbij zijn mensen met dementie nu nog niet specifiek benoemd, terwijl dat wel in lijn van ingezette ontwikkelingen ligt.

In de gesprekken met vertegenwoordigers van zorg- en welzijnsorganisaties kwam naar voren dat DementTalent prima aansluit bij bredere ontwikkelingen die daar al spelen. Meerdere gesprekpartners benadrukten het belang van daadwerkelijk aan slag gaan en niet teveel op papier te zetten en te vergaderen. Voorkomen dat DementTalent een papieren tijger wordt. Ook gaf men aan dat er vooral ook gekeken moet worden naar wat er kan rond een meer buurt en wijkgerichte aanpak, wat goed aansluit bij de ervaring dat de meeste mensen vrijwilligerswerk op loop- of fietsafstand doen.

Deze buurtgerichte invalshoek sluit ook goed aan bij ontwikkelingen en gedachtes binnen de Gemeente Assen, onder andere voortkomend uit het bestuursakkoord. In gesprekken bij meerdere wijkcentra kwamen ook eerste ideeën op dit vlak naar voren, zoals mensen met dementie die samen periodiek gaan koken voor anderen.

Rolmodellen

Hoewel DementTalent formeel nog niet loopt binnen Assen, is het goed om hier te melden dat in de afgelopen verkenning al de nodige mensen met dementie in beeld zijn gekomen, die al vrijwilligerswerk doen. Rond de 15 van hen wonen in Nieuw Graswijk en doen van daaruit vrijwilligerswerk. Een deel van hen werkt binnen Interzorg (vooral andere locaties), een deel van hen ‘gewoon’ in samenleving bij bijvoorbeeld een kinderboerderij of speelt een rol in onderhoud van een begraafplaats.

Ook bij verschillende wijkcentra zijn inmiddels mensen in beeld die al vrijwilligerswerk doen. Met hen worden de komende weken gesprekken gevoerd om te bekijken of hun ervaringen kunnen worden vastgelegd. Op die manier kunnen zij dienen als inspirerend voorbeeld of 'rolmodel' voor anderen met dementie.

5. Aanpak in Assen

Op basis van voorafgaande en ervaringen elders, is het voorstel dat er in totaal grofweg 3 fte vrijgemaakt worden om de start van DementTalent in Assen in goede banen te leiden.

Deze fte zijn als volgt verdeeld:

1. Een fulltime kartrekker die het veranderproces aanjaagt, maar ook zorgt dat op alle vier de ontwikkellijnen stappen worden gezet.
2. Een communicatiemedewerker die gedurende gemiddeld 1-2 dagen per week zorg voor goede communicatie.
3. Een groep DementTalent-specialisten die een belangrijke rol spelen bij talent-ontdekken en individuele bemiddeling.

Voor de personele invulling ligt een mix voor de hand waarbij mensen die nu al in de dementiezorg/welzijnswerk actief zijn deels worden vrijgemaakt door hun organisatie, en mensen die speciaal geworven worden op basis van specifieke financiering.

Daarnaast is het van belang dat DementTalent niet een losstaand project wordt dat tijdelijk aandacht krijgt, maar structureel ondergebracht wordt in een groter geheel. Vooralsnog lijkt 'Sociale stad' hiervoor de meest waarschijnlijke route.

DementTalent is een schoolvoorbeeld van domein-overstijgend samenwerken (DOS). De uitwerking van de Wet DOS is in volle gang. Het is op dit moment nog onbekend of DOS-middelen voor DementTalent kunnen worden ingezet.

Ronde-tafel-gesprek

Tijdens het ronde-tafel-gesprek op 15 september staan de volgende vragen centraal:

1. Kan je je vinden in de lijnen zoals uitgezet in deze startnotitie; op welke punten is aanpassing wenselijk?
2. Wat kan jouw organisatie bijdragen aan de realisatie, bijvoorbeeld door menskracht of financiële middelen te beschikking te stellen?
3. Hoe bewaken we met elkaar het gezamenlijke en maatschappelijke belang en hoe gaan we eigenaarschap dragen voor het veranderproces en doelstellingen?
4. Wat helpt om te voorkomen dat DementTalent een tijdelijk project wordt?

Bijlage 1: Gesprekspartners

In het kader van de verkenning van de afgelopen maanden hebben interviews plaats gevonden met:

Gemeente Assen – Jan Broekema (wethouder) en Floor Los (WMO-beleidsmedewerker)

Interzorg – Irma Kits (directeur Welzijn en Zorg) en Helene Cooiman (casemanager dementie)

Icare – Dennis van Achthove, (directeur), Jolanda Tadema en Belinda Kramer (Rayonmanagers)

Zorggroep Drenthe – Aukje van Kalsbeek (bestuurder)

Netwerk Dementie Drenthe – Rika Roffelsen (coördinator)

Assen Bloeit – Rudolf Setz (directeur)

Assen voor Assen – Willem Hulshof (voorzitter)

MEE Samen – Melody Smit (consulent) en Sjoukje de Haan (accountmanager)

Odensehuis Assen – Cindy Vorselman en Gerard Hommels (bestuursleden)

Brownies en Downies Assen – Lianne Geerts (Eigenaar)

Hanze Hogeschool – Petra Oden (lector Hanze Hogeschool, tot 25/6)

Stichting DementTalent – Deanie van Tuijl (directeur)

Deze personen zijn allen ook uitgenodigd voor het ronde-tafel-gesprek van 15 september.

Daarnaast is DementTalent ook ter sprake gekomen in vele gesprekken die in een breder kader rond het project ‘Verder stappen naar een dementie-inclusief Assen’ gevoerd zijn in Assen, zoals het werkoverleg van alle casemanagers dementie, gesprekken in de diverse wijkcentra, contacten met mantelzorgers en mensen met dementie, diverse ambtenaren van de gemeente Assen, bestuur Odensehuis. Ook zijn er diverse contacten met medewerkers van Vaart Welzijn geweest, waarbij ook over DementTalent gesproken is.